

fici, ut L. 4. ff. ad L. Aquil. et c. *interfecisti* 2. de homicid. voluntar. Stante hac controversia inter autores supradicta necessario tenenda sunt, quod nunquam liceat occidere furem propter unius aurei, vel aliud gravius, quod tamen non post se trahit ingens detrimentum familiae. Item si alio modo, v.g. clamore, vel forti persecutione possint bona surrepta recuperari.

678. Q. IV. An Bessarion peccaverit occidendo aggressorem famae R. *Affirmative*. Patet ex propos. 17. et 18. ab *Alex. VII.* damn., item ex 30. ab *Innoe. XI.* damn. *Ratio* est, quia occisio infamoris non est aptum medium aequum ad propulsandam infamiam, sicut ad servandam vitam, vel bona temporalia furi fugienti erienda: ergo fit absque moderamine inculpatae tutelae. *Prob. ant.* Vel enim calumniam in iudicio idonee potes probare, sic absque homicidio auctoritate judicis honorem tueri debebis: vel non potes probare, sic occidendo majorem incurris infamiam, quia a judece tamquam homicida condemnaberis. Accedit, quod occisio infamoris dicta non convincat falsitatis; ergo est ineptum medium. Denique privatum jus occidendi calumniatorem vergeret in perniciem reipublicae; multi enim plus aequo honoris tenaces propugnatores quaeviis dicta paulo acerbiora pro maximis calumniis haberent, aliis idcirco vitam eriperent.

CASUS IV.

Braulius, decurio generosus ut sic, mira de se spargit facinora. Bonifacius hujus arrogantiae impatiens, utpote decurio vere generosus, facete quaerit, an saltem possit numerare hostes a se oecisos. Mox Braulius ira exardescit, cumque ad duellum extra portam Carolinam provocat. Bonifacius negat, se unquam tale scelus patraturum: conjurant astantes officiales, se non amplius conversaturos, multo minus consuetis officiis bellicis cum ipso functuros, nisi honorem suum defendat: imo propter tumultum inter officiales proximo periculo privationis officii sui exponitur.

679. Q. I. An Bonifacius licite potuerit acceptare duellum praecise ob punctum honoris, sive ad declinandam ignominiam, aut notam timiditatis. R. *Negative*. Vide propos. 2. ab *Alex. VII.* damnata. *Ratio* ulterior est, quia acceptatio duelli nec est medium necessarium, nec idoneum defendendi honoris. 1. *Necessarium* non est; honor enim alius modis defendi potest, scilicet apud competentem judicem, vel si provocatus publice protestetur, se duellum non recusare ex timideitate aut ignavia, sed ex debita reverentia erga leges, divinam et humanam: paratum se esse cuicunque aggressori obviare, uti deceat virum fortem. 2. *Idoneum* non est, quia summa dementia est, et summa in Deum, rempublicam, et seipsum injuria, vitam propriam, et animae salutem aeternam certo periculo exponere. Deinde vel duellans erit *victor*, et sic tanquam infamis transgressor LL. reus homicidii incidet in manus carnificis, aut hujus metu, relictis bonis et officio, aufugere cogetur alibi misere victurus: vel erit *victus*, sic tanquam infamis praeda diaboli sepelietur sepultura rabidi canis. Ergo duellum in tali casu manet intrinsece malum. Pariter illicitum est ad duellum provocare vel acceptare 1. Ad ostentationem virium, armorum peritiae. 2. Ad spectantium oblectationem. 3. Ad vindicandam injuriam, vel ex odio. 4. Ad manifestandam veritatem, vel ad objecti criminis purgationem.

680. Q. II. An Bonifacius potuerit licite acceptare duellum ex eo, quod facta provocatio non tantum sit actualis aggressio honoris, sed officiis dignitatis, quae inter temporalia magni momenti reputantur. R. *Negative*. Vide in P. II. n. 1430. propositiones damnatas a Benedicto XIV.

§. III. *Principia generalia de scandalo.*

681. *Praenotanda*. Scandalum (quod alias vocatur peccatum occasionatum) aliud est activum, aliud passivum. *Activum est dictum vel factum* (subintellige etiam omissionem externam) *minus rectum praebens occasionem ruinæ*, scilicet spiritualis, sive peccati. S. Th. 2. 2. q. 43. a. 1. Dixi, *minus rectum*, hoc est dictum vel factum, quod vel in se est malum, vel saltem habet speciem mali. Merito scandalum activum vocatur occasio spiritualis; cum quodlibet grave peccatum sit mors animae. *Passivum* est ipsa ruina, sive peccatum proximi; hoc si oriatur ex occasione ab alio data, vocatur *datum*, sive *pusillorum*, vel *infirmorum*, v. g. si quis turpem delectationem hauriat ex turpiloquio alterius. Si oriatur ex sola peccantis malitia ob alterius dictum vel factum irreprehensibile, dicitur *acceptum* et *pharisaicum*, a Pharisaeis, qui ex sanctissimis Christi actionibus sumebant occasionem peccati. *Activum* iterum aliud est directum, aliud indirectum. *Directum* est, quando quis jussu, suasu, sollicitatione, vel exemplo intendit aliquem inducere in peccatum, idque vel formaliter, dum intenditur ipsa ruina spiritualis, vel offensa Dei, quod proprium est daemonum, et hominum pessimorum; aut materialiter, quando tantum intenditur ipsa actio peccaminosa alterius, ut sibi utilis vel delectabilis, v. g. furtum, fornicatio etc. *Indirectum* est, quando interpretative praebetur occasio peccandi, v. g. dum quis exercet actionem, quam cognoscit esse aptam, ut per eam proximus hic et nunc inducatur in peccatum, eam tamen non omittit, quamvis directe non intendat peccatum alterius, v. g. dum quis coram junioribus cantat impudica. *Babenst.* t. 5. d. 1. a. 6. §. 1.

682. *Principium I.* *Scandalum activum* ex genere suo est peccatum mortale; veniale autem propter parvitatem materiae, aut ex defectu advertentiae, sive deliberationis. Ita *comun.* Primum patet ex Matth. c. 18. *Vae homini illi, per quem scandalum venit.* Et *ratio* est, quia inducere alium in peccatum, quod est malorum omnium maximum, directe opponitur charitati. *Ratio secundi* est, quia peccatum veniale in ordine damnum spiritualium est tantum quid leve; ergo etiam inductio in illud est tantum leviter peccaminosa. *Nec refert*, quod peccatum veniale causet maius damnum, quam sit omne damnum temporale; nam damnum, ut censatur leve vel grave, debet considerari in proprio ordine sine comparatione dannorum alterius ordinis. Accedit, quod damnum peccati venialis sit facilius reparandum, quam damnum grave temporale. *Palao, Babenst.* l. c.

683. Dixi, *directe scandalizans*; de scando enim activo indirecte, an sit speciale peccatum contra charitatem, non convenient D.D. S. Th. 2. 2. q. 43. a. 3. in corp. ait: *Scandalum per accidens tale, quando est praeter intentionem agentis, ut puta, cum aliquis facto suo vel verbo inordinato non intendit alteri dare occasionem ruinæ, sed solum suaee satisfacere voluntati: et si scandalum etiam activum non est speciale peccatum.* Unde *Paludanus, Durandus*, et alii concludunt, scandalum activum indirectum non esse grave peccatum in confessione exprimentum, hoc ipso, quod in tali casu peccatum non intendatur, sed tantum non impediatur. Contrariantur S. Anton., *Navarri, Sotii, Valentiae, Suaresii de char. disp.* 10. sect. 2. *Laymann, Sporer*, et *Babenst.* dicunt esse communiores et probabiliores, quia sicut is vere committit peccatum detractionis, qui temere aliquid dicit, ex quo fama proximi damnum patitur, quamvis hoc damnum non intendat directe, sed sufficit, quod non abstineat a sermone, ex quo illud securum praevidet: ita a pari. Ideoque pro praxi *Laym.* l. 2. t. 3. c. 13. n. 6. recte tradit sequentes regulas. Prima: *In confessione necessario ex-*

primenda est species peccati mortalis, ad quod exemplo, suasione, aut jussu alterum induxeras: insuper exprimendus est numerus personarum, quas ad tale peccatum traxisti, vel probabilitate trahere potuisti. Secunda: Non semper peccatum scandali committitur, si quis coram aliis peccet, sed tunc solum, quando probabile periculum est alterum quoque ad peccandum comovendi, v. g. si videntes, vel audientes tam prudentes, et in virtute constantes sint, ut nemo eorum pravo exemplo moveatur: item si praesentes ejusdem farinae socii per se jam ad peccandum parati et instructi sint, ideoque exemplum unius ad peccatum alterius nihil conferat etc. Ad scandalum activum non requiritur, ut passivum actualiter sequatur, sed sufficit, positam esse actionem, ex qua passivum suapte natura possit oriri. Tertia: Si quis exemplo suo alterum induixerit ad furandum, aliudve damnum injustum inferendum, non obligatur ad ejus compensationem, secus si jussio aut suasio efficax antecesserit, quia exemplo suo movens ad peccatum non cooperatur alterius peccato, sed tantum peccat contra charitatem: qui vero jubet, suadet, vel arma subministrat ad damnum inferendum, peccat simul contra justitiam, et cooperatur alterius peccato. Scandalizans tamen bono exemplo saltem debet corriger errorem. Ita Sa.

684. Ex his resolvuntur sequentes casus. I. Operatio secundum se venialiter mala, ratione scandali, quod per illam praebetur, potest fieri graviter mala, v. g. si quis coram marito valde zelotypo uxori saepius in aurem dicat tantum jocosa, unde gravis dissensio postmodum oritura praevidetur. *Babenst.* l. c. n. 15. Sic etiam illicitum est judici munera offerre (quamvis hoc de se quid indifferentis sit) eo fine, ut intuitu munerum sit patronus injustiae causae: quia hoc est sollicitare, et per consequens proxime cooperari ad peccatum.

685. II. *Brandanus*, qui induxit Bertam ad fornicandum, non tenetur explicare circumstantiam hujus scandali, quia Confessarius ex communiter contingentibus praesumit, virum induxisse. Berta vero si induxisset Brandanum, id deberet exponere in confessione, quia hoc non communiter contingit: ergo nequit innotescere Confessario, nisi explicetur. *Laymann, Filliuc.* t. 28. c. 10. n. 231.

686. III. A peccato mortali excusari non possunt histriones et alii, qui verba turpia in comoediis proferunt: item spectatores obscoenarum comoediarum. 2. Qui obscoena carmina, libros, et cantilenas componunt, evulgant etc. 3. Qui faciunt statuas, aut pingunt imagines valde obscoenas, aut eas publice exponunt. Nec exemplum plurimorum foedas imagines publice exponentium excusat, quia hoc non tollit periculum peccati; ergo nec scandali: imo alias excusaret ab observatione mandatorum quotidiana eorum transgressio. 4. Item qui tales fixe intuentur, scientes periculum consensus. 5. Praesertim vero hospites, vel praeceptratores, qui pravo exemplo parvulos sibi commissos a parentibus seducunt. Quid expedit scandalizanti unum de pusillis istis? Respondet Christus Matth. 18. v. 6. *Ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris.*

687. IV. Ad intricatam quaestionem, an sit peccatum scandali suadere minus peccatum illi, qui alioquin certo facturus est majus, respondent primo *Valent.* et *Sa*, id non licere: quia minus peccatum nihilominus manet peccatum: ergo illud suadere est intrinsece malum. Secundo *Laymann, Dicast.* et alii respondent sub distinctione, si minus malum contineatur in majori, nec major aliter possit impediri, licitum esse suadere minus, eo quod sic non suadeatur peccatum minus, nec intendatur, sed tantum ut plene determinatis ad majoris malum omittat unam ejus partem. E contra licitum non esse, suadere minus malum, quod in majori nullo modo con-

tinetur, v. g. si determinato ad homicidium suadeam ebrietatem; quia hoc esset determinare ad peccatum, ad quod alter non erat ullo modo determinatus. In priori autem casu non suadetur illud malum simpliciter, sed tantum eligitur ut medium ad impediendum majus. *Tertio Sanchez de matrim.* L. 7. d. 11. n. 15. cum gravibus AA. ait, licitum esse, suadere minus, quamvis sit diversum, eo quod etiam hoc modo non suadeatur malum ut tale, sed tantum ut impeditum majoris. In praxi tenemur omni modo impedire malum, ad quod alter determinatus est; vel si suasio juvet, absolute saltem est dissuadendum majus malum absque suasione minoris mali, ad quod si alter se ipsum determinet, et ab eo pariter averti nequeat, sufficiet, illum fuisse impeditum a majori malo absque ulla suasione minoris mali.

688. *Principium II.* Ad dignoscendum, quaenam facere, vel omittere debeamus ad impediendum scandalum passivum, supponitur *primo* tanquam certum, quod in nullo unquam casu liceat exercere actionem intrinsece malam ob impediendum peccatum proximi; *nunquam enim facienda sunt mala, ut eveniant bona. Secundo*, ex eadem ratione nunquam est licitum, intermittere actionem, ad impediendum peccatum proximi, si intermissione actionis sit intrinsece mala, ideoque nullum opus necessarium ad salutem debet omitti ob scandalum passivum. Manifestum enim est, quod nullus debeat peccare, ut alterius peccatum impedit, quia secundum ordinem charitatis plus debet homo suam salutem spiritualem diligere, quam alterius. Ita diserte *S. Th.* l. c. a. 7. in corp. *Tertio*, opera bona, non praecpta, ob scandalum pharisaeicum nunquam omittenda sunt, quia hoc oriatur ex mera et libera malitia; ob scandalum autem pusillorum subinde vel occultanda, vel differenda sunt, ubi periculum non imminet, donec redditia ratione hujusmodi scandalum cessen: quia charitas suadet, ut hoc modo subveniat infirmitati, vel ignorantiae proximi, ex quibus ejusmodi scandalum oritur. Hinc inter viros doctos et prudentes minus timendum est, ne ex actionibus bonis tale oriatur scandalum. Si propositis rationibus adhuc duret scandalum, incipit esse pharisaeicum, quod est contemnendum. *S. Thom.* ibid. Sic ingressus Religionis ob scandalum parentis debet diffiri, si consensus postea speretur. *Quarto*, juxta *Vasq. de scand.* q. 43. a. 8. dub. 1., *Becanum*, et alios, opus praceptum nec debet, nec potest omitti ob vitandum scandalum passivum pusillorum; ita ut Bernardus debeat audire Sacrum die festo, etsi praevideat, quod Brichtius inimicus in templo ad ejus conspectum sit concepturus novum odium. *Palao et Tambur.* dicunt, quod Bernardus possit omittere ex charitate Sacrum, non tamen teneatur. Probabilior *Laymanni* l. c. n. 10. est, quod opus praceptum semel, aut iterum (non tamen saepius) ob praevisum scandalum passivum debeat omitti: adde, si circumstantiae brevi mutandae credantur; quia concurrente duplice pracepto, scilicet naturali de impediendo scandalum, et positivo, v. g. de audienda Missa, majus et fortius est naturale. *Quinto*, opera indifferentia, vel licita de se non tenemur omittere ob vitandum scandalum, si adsit rationabilis causa, v. g. necessitas vel utilitas propriae, aut alienae salutis: item si peccatum proximi sine gravi incommodo impediti non possit; suppositis enim his conditionibus opus alias licitum nostro jure ponimus, nec determinamus alios ad peccandum, sed pure permittimus. Secus si non urgeat rationabilis causa; tunc enim tenemur omittere tale opus ex se quidem licitum, ex quo tamen scimus alium esse scandalizandum ex ignorantia vel infirmitate (pharisaeicum enim contemni debet); nam quilibet ex charitate tenetur impeditum peccatum, si *comode et facile* possit. Ita *comm.* Ideoque absque justa causa non licet petere

mutuum ab usurario, nec ab infideli juramentum per falsos Deos, nec a Sacerdote excommunicato, licet tolerato, administrationem sacramentorum, nec a concubinario etc., secus si adsit justa causa necessitatis, vel utilitatis. *Laym.* l. c. n. 8.

689. *Princip. III.* Nunquam licet cooperari alterius peccato formaliter, sive per actionem, quae proxime et directe influit in alterius peccatum; qui enim sic concurrit, vult ipsum peccatum; ergo fit reus peccati. Licet tamen cooperari materialiter per actionem, quae remote tantum concurrit ad alterius peccatum, si nimis tres sequentes adsint conditiones. 1. Si actio tua sit de se bona, vel saltem indifferens. Si fiat ex rationabili causa, et ex bona intentione. 3. Si alterius peccatum impedire nequeas, vel saltem non tenearis ex juxta causa. Ita *Busemb.* Gravitas causae certa regula definiri nequit, sed prudenti judicio determinanda est ex circumstantiis; ex his enim actio de se indifferens, et remote tantum concurrens ad peccatum saepè fit proxime adjuvans et illicita, ut patet ex propos. 51. ab *Innoc.* XI. damnata, de qua egimus n. 646.

Resolutio Casuum.

CASUS I.

Catharina novit, quod ex sui aspectu Bruno in turpia desideria labatur; hinc timet die festo audire Sacrum in proximo templo, in quo scit Brunonem pariter Sacrum audire; aliud vero templum remotius adire non vult, cum sit delicate educata.

690. Q. I. An Catharina teneatur intermittere Sacrum, an vero remotius adire templum. R. Si aliud templum non notabiliter remotius sit, teneatur alibi audire Sacrum, neque delicata educatio est causa gravis excusans ab auditione Sacri ob vitandum scandalum: plerunque enim ejusmodi delicatulas non piget adire comoedias, aut conventiculas in locis remotioribus; cur pigeat adire templum aliquanto remotius? Si vero unicum tantum Sacrum in eodem loco legeretur, resolvendum ut supra n. 688. scil. quando est spes, fore ut circumstantiae brevi mutentur, v. g. si Bruno brevi alio sit discessurus, ex charitate semel aut iterum deberet omittere Sacrum: si vero nulla sit spes, juxta probabilem deberet audire Sacrum; habet enim justam causam exeundi, nec ille egressus vel auditio missae ex se ad peccatum inducit, sed ex alterius malitia.

691. Q. II. An Catharina teneatur manere domi, si timeat plures indeterminate e communitate passuros scandalum ex sui aspectu. R. *Negative:* esset enim nimis difficile, et scrupulorum materiam praebet, si foemina, quae nullius ruinam intendit, proprio jure ex justa causa egrediendi foras, vel prospiciendi per fenestram privari deberet, ne ex ejus aspectu aliqui e populo scandalum patientur. *Laym.* l. c. n. 10.

692. Q. III. An peccaret Catharina, si ex mera curiositate prospiceret per fenestram, quando scit, quod praetereat Bruno. R. *Affirmative*, quia tum non adest rationabilis causa prospiciendi, e quo prospectu tamen scit oriturum scandalum; pariter juxta *Sporer* de scand. n. 23. n. §. 2. deberet abstinere ab inutili egressu aliquandiu, non tamen longo tempore, quia hoc esset grave incommodum; quod si enim concupiscentia alterius diu duret, non est amplius infirmitas, sed obfirmata malitia, et scandalum pharisaeum.

CASUS II.

Clara virgo valde obscura frequenter ad alloquium admittit Caprasium, negative dubitans, an ab illo turpiter ametur. Eadem plurimum stu-

dii impendit, cum in ornando corpore, tum in suaviter alloquendo, ut placet et honestos habeat procos; denique etiam adhibet ornatum satis scandalosum, quo plures allicit, qui certant eam e templo ducedere domum, a quibus admittit compressiones manuum, nutus amatorios, quos et ipsa reddit.

693. Q. I. An Clara peccet admittendo Caprasium ad alloquium. R. Si alloquium caeteroquin sit honestum, nec aliunde colligatur dishonestus animus Caprasii, per se loquendo, non peccat. Nec obstat dubium illud negativum, quia in dubio quilibet debet praesumti bonus: secus si ex moribus adolescentis, vel ex verbis venerem olenibus prudenter timeat in illo turpes affectus, motus, vel actus. Ita *Jansen.* t. I. casu 20. n. 4.

694. Q. II. An Clara peccet vestitu, et suavi alloquio, quaerens aliis placere. R. Si vestitus sit statui conveniens, et de se honestus, item si alloquium sit etiam suaviter honestum, non peccat saltem graviter, quia nihil mali intendit, nec medium alliciendi procos de se est malum.

695. Q. III. An Clara peccet graviter per ornatum scandalosum etc. R. 1. Si sit notabiliter scandalosus, et per se alliciens ad turpes aspectus, v. g. notabilis denudatio pectoris, peccat mortaliter, nec absolvit facile debet, nisi parata sit ad emendationem. Impudicarum ejusmodi foeminarum fronti inscribi deberet illud *Prov.* 7. v. 10. *Ecce occurrit mulier ornata meretricio preparata ad decipiendas animas.* Regulam generalem tradit *S. Thom.* 2. 2. q. 169. a. 2. in corp.: *Si mulieres hac intentione se ornent, ut alios provocent ad concupiscentiam, mortaliter peccant; si autem ex quadam levitate vel vanitate propter jactantiam quamdam, non semper est peccatum mortale, sed quandoque veniale.* Idem sentit *ibid.* de fuso et pigmentis. R. 2. Compressiones manuum etc. Clara a Caprasio non potest citra peccatum grave sine resistentia admittere, si notus sit turpis affectus Caprasii, quia haec sunt proxima incentiva luxuria. *La Croix* L. 2. n. 249.

696. Pro resolvendis aliis casibus observa. I. Juxta *Suarez* et *Sanch.* nemo tenetur in propriis bonis gravem jacturam facere vel pati, ne proximus ob actionem tuam de se bonam scandalizetur; quia tum adest justa causa permittendi scandalum. Secus si leve damnum quis debeat pati ob impediendum grave peccatum. Vide *Sporer* de scand. n. 32.

697. II. Non peccat, qui ex justa causa praebet materiam ex se licitam, qua alter ex malitia sua abutetur ad peccandum; id enim contingit praeter intentionem offerentis materiam peccandi; causa autem praebendi talem materiam eo major requiritur, quo gravius est peccatum, ad quod praebetur occasio, item quo probabilius est, peccatum non securum, si occasio non daretur. *La Croix* l. c. n. 255.

698. III. Non peccat, qui vendit ornamenta puellae, per quae alios est sollicitatura ad peccatum, praesertim si illa venderentur ab alio; quia ista venditio est quid indifferens, et remote se habet ad peccatum, nec ideo, si non venderet, per hoc impediret peccatum, alias enim venderet. *Sanch.*, *Navarr.*, *Azor contra Palao*.

699. IV. Qui non auferit occasionem peccati eo fine, ut deprehensus corrigatur et resipiscat, non peccat; quia hoc non est inducere ad peccandum, sed permittere unum peccatum tanquam medium ad cavenda plura. Ideoque non peccat pater, qui filio furtis addicto relinquit pecuniam alii cubi incustoditam, ut illum ex insidiis deprehensem corrigat. Sic custodes gabellarum, vinearum, hortorum etc. licite se abscondunt, ut viatores defraudantes gabellas, auferentes uvas, aut fructus, deprehendantur, ali vero absterrantur, dum timere debent, ne et ipsi a latitantibus deprehendantur. Nec aliis restat modus pro bono communis: alias pro singulis vienis et hortis deberent custodes constitui, aut pater deberet continuo